

NY METOD

för att hitta allergi i matstrupen

Allergisk matstrupe är en förhållandevis ny allergisk sjukdom som drabbar både barn och vuxna. För diagnos och uppföljning krävs att barnen sövs. Inom några år hoppas forskare i Göteborg att kunna ersätta dagens komplicerade metod med ett enkelt blodprov.

TEXT EVA NORDIN FOTO STINA OLSSON

DET ÄR SEN EFTERMIDDAG. Christine Wennerås, överläkare och professor vid Sahlgrenska akademien, går med raska steg in genom dörren till Bakteriologiska laboratoriet, ett stenkast från Sahlgrenska universitetssjukhuset.

Sedan många år arbetar hon med immunologisk forskning inom det medicinska området. Hon leder ett forskningsprojekt som vill öka kunskapen om den kroniska sjukdomen eosinofil esofagit, allergisk

matstrupe, samt förbättra diagnostiken och möjligheterna till uppföljning.

Eosinofil esofagit är en form av födoämnesallergi som drabbar upp till en halv procent av befolkningen. De första fallen bland barn beskrevs i USA i början på 1990-talet. Forskningen har därefter tagit fart och intresset för området är stort.

– Vi ser att sjukdomen ökar kraftigt i befolkningen, framförallt i västvärlden och i den rika delen som har en hög hygienisk standard. Trots att fler och fler drabbas, är sjukdomen fortfarande relativt okänd, även bland många läkare.

DET ÄR INTE HELT ENKELT att identifiera patienter med eosinofil esofagit. De flesta som drabbas söker sig till sjukvården på grund av rethosta, sväljsvårigheter eller att mat fastnar i matstrupen.

– Typiskt är att man undviker att äta en viss typ av mat som riskerar att fastna i halsen, som torr kyckling och ris. Vanligt är att patienter dricker mycket vatten på grund av att det gör ont att svälja.

Hos små barn kan tecken vara kräkningar, svårigheter att börja äta fast föda samt matvägran på grund av inflammationen i matstrupen. Barnen riskerar därmed att drabbas av näringsbrist och växer inte som de ska.

FRAMTIDEN. Christine Wennerås, till höger, hoppas att dagens metod kan ersättas med ett enkelt blodprov.

– Inflammationen i matstrupen påverkar nerver och muskler. Man kan likna matstrupen vid en gummislang som kramar ned maten. Vid inflammation påverkas svalgmuskulaturen och den här kramfunktionen, vilket gör att mat kan fastna.

Tyvärr, menar Christine Wennerås, förväxlas ofta allergisk matstrupe med refluxsjukdom, som är en helt annan sjukdom orsakad av att magsyra irriterar matstrupen.

– Den behandlas på ett helt annat sätt och risken är att patienter med allergisk matstrupe får fel behandling och att sjukdomen och besvären förvärras.

VID MISSTANKE om eosinofil esofagit och för att ställa diagnos, krävs att ett vävnadsprov tas från matstrupen. Hos små barn kan det endast göras genom att barnet sövs.

– Det är ett ganska omfattande ingrepp och görs även på små bebisar. Hos vuxna kan man göra detta utan narkos och med hjälp av lokalbedövning.

I vissa fall går det att upptäcka sjukdomen med hjälp av endoskopi, ett instrument som möjliggör att man kan "titta in" i kroppen, och röntgen. Men hos en femtedel kan matstrupen se normal ut, trots att sjukdom föreligger.

– För att vara säker på diagnosen krävs därför ett vävnadsprov.

När väl diagnosen är fastställd går behandlingen i första hand ut på att ta bort en eller flera födoämnen, som mjölk, fisk och ägg. Hjälper inte det används kortison i tablett- eller sprayform som verkar lokalt på matstrupen. Men det är en omständlig behandling som behöver upprepas flera gånger per dag. För att se om behandlingen verkligen fungerar krävs uppföljning med ett nytt vävnadsprov, och om det handlar om barn, att det sövs igen. Christine Wennerås leder nu ett forskningsprojekt som vill underlätta diagnostik och uppföljning genom att utveckla en metod som kan ersätta ingreppet.

– Det är vår stora förhoppning att vi ska kunna följa barnets svar på behandling med ett blodprov i

stället. Inom några år tror jag att blodbaserad diagnostik helt eller delvis kommer att kunna ersätta den metod vi använder i dag.

REKRYTERING AV BARN till studien pågår för fullt. I samband med vävnadsprovtagning och att barnen sövs, tas även ett blodprov. Syftet är att med hjälp av en särskild teknik, flödescytometri, närmare undersöka eosinofilerna och se om de kan fungera som en biomarkör för sjukdomen. Eosinofiler är en typ av vita blodkroppar som upptäcktes i slutet av 1800-talet och som ökar i blod och vävnader vid en rad sjukdomstillstånd som allergier, parasitinfektioner och andra inflammatoriska tillstånd.

– Även om det var länge sedan celltypen upptäcktes är det fortfarande relativt okänt vilken funktion den har. Vi vet att eosinofilen har en central roll vid allergier, men vi vet inte vilken. Att öka kunskapen om cellen genom att studera vilka ämnen den känner igen och på vilket sätt den då aktiveras, skulle kunna avslöja cellens funktion vid sjukdomar som allergisk matstrupe.

Eosinofilerna återfinns normalt i blodet, men om det blir en skada på vävnaden, exempelvis på grund

av en inflammation i matstruppen, vandrar de dit där de behövs. Christine Wennerås tror att det finns en undergrupp av eosinofiler som har en viktig roll när det gäller att dämpa och reglera T-lymfocyter (en typ av vita blodkroppar som triggar allergier och andra sjukdomar).

– Med hjälp av blodprov vill vi mäta halterna av eosinofiler i blodet. Vår hypotes är att låga halter i blodet är ett tecken på sjukdomstillstånd. När individen tillfrisknar vandrar eosinofilerna ut i blodbanan igen och då ökar halterna. Ett blodprov skulle kunna fungera som en biomarkör och vara en värdefull hjälp för att se om patienter svarar på behandling eller ej, exempelvis vid sjukdomstillstånd som eosinofil esofagit.

STUDIEN PÅGÅR I TRE ÅR och faller den väl ut och resultaten kan bekräftas i fler studier, skulle dagens metod med vävnadsprovtagning och sövning, kunna ersättas med blodbaserad diagnostik.

– Det skulle höja barnens livskvalitet avsevärt, säger Christine Wennerås.

En stor utmaning, menar hon, är dock bristen på sjuksköterskor i sjukvården.

NAMN: Christine Wennerås

ÅLDER: 53

FAMILJ: Ja

BOR: Masthugget i Göteborg.

GÖR: Professor och överläkare vid Sahlgrenska akademien.

OM YRKESBANAN: "Efter läkarexamen började jag forska på heltid och doktorerade på en avhandling om diarré bakterier och kroppens immunförsvar mot dessa. Det ledde till en tvåårig vistelse i Paris där jag först kom i kontakt med eosinofilerna. Jag lärde mig att rena fram dessa celler från blodet, vilket var ganska svårt på den tiden. Det var oemotståndligt för mig att fortsätta forska kring eosinofiler när jag förstod att vi fortfarande har ganska lite kunskap om dem."

NYFIKEN. Christine Wennerås vill verkligen förstå vad allergisk matstrupe är för ett slags sjukdom och vilken funktion eosinofilerna har.

– Vi har länge haft ett gott samarbete med barnkliniken på Sahlgrenska universitetssjukhuset. Men många sjuksköterskor har slutat och det innebär ett stort problem för oss då vi behöver deras hjälp att rekrytera barn till vår studie. Det innebär att vi får svårt att bedriva forskning och utvecklingsarbete, och i slutändan finns en risk att vi inte kan erbjuda patienter den senaste diagnostiken och behandlingen.

Om några månader ska Christine Wennerås installeras som professor i klinisk bakteriologi. Hon är tacksam för att hon nu får ännu större möjlighet att fokusera på forskning.

– Jag vill verkligen förstå vad allergisk matstrupe är för ett slags sjukdom och vilken funktion eosinofilerna har. Jag arbetar även som läkare och vet hur

viktigt det är med bra diagnostik och uppföljning. Det kräver omfattande forskning och jag hoppas att jag kan bidra till att utveckla en bättre vård för våra patienter. ■

FAKTA

PROJEKTNAMN: Eosinofil esofagit

– ny allergisk sjukdom

HUVUDANSVARIG: Christine Wennerås

MEDVERKANDE: Robert Saalman

Anslaget beviljades år 2015 och sträcker sig tre år framåt.